

МАТИЦА.

ЛИСТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЗАБАВУ.

ИЗЛАЗИ:
десетог, двадесетог и последњега дана
свакога месеца на табаку и по.

ПРЕТПЛАТНА ЦЕНА:
на годну 4 фр. ма по год 2 фр., на три
мес. 1 фр. Рукописи се не враћају

РЕПРЕЗЕНТАТИВНА СИСТЕМА.

Државоуправна расправа од Ђорђа Вукићевића.

VIII.

ЈЕДАН ИЛИ ДВА ДОМА У ПАРЛАМЕНТУ?

У репрезентативним државама од велике је важности питање : да ли народно представништво треба да буде састављено из два дома или из једнога ?

Теорија учи, да су два средства излишна тамо, где је једно довољно. Као год што је у конкретној држави један народ и једна воља народна ; тако и оно државно тело, које је позвано да представља народ и буде тумач опште воље народне, — ваља да буде само једно.

Начело народне суверености у чистоти својој само се уз јединство народнога представништва замислити даје. Ово јединство одговара правоме појму државном, као што модерно државно право учи. Што се више у демократском духу и на демократским основима државе дижу и преображавају, — тиме и система јединства у народном представништву више маха и више важности државне добија.

Дељење народнога представништва на два или више самостални органа : јесте цепање народнога тела на више делова. Овим се пак начином и воља народна цепа, народ се сам собом у колизију доводи и вештачки стварају се и изазивају такве противности, које често могу врло опасне постати по општу слободу и и благостање народно.

Дељење народнога представништва на два и више домова утврђује аристократију, и ствара је и у таквим државама, где

је по себи нема. То дељење излази из погрешнога начела, као да је племство, велики посед и висока бирократија већа гаранција круни него ли сам народ, и да се тек њима утврђује снага и сигурност државна.

Наше је мњење напротив, да је у јединству, једнакости и у хармоничком развијању целокупне снаге народа најјача гаранција круни и држави. У државама, основаним на демократским начелима слободе и једнакости, недолази народ лако у међусобне противности, а тако исто између поједини странака и елемената народнога представништва не влада никада толико оторчење и отуђење, као између два на разним државним основима састављена и постојећа државна тела.

Осим тога, где је јединство парламентарно, ту се и закључења доносе брзо, без другог кадрад и опасног отезања и сувишег преговарања, ту се и закони лакше стварају и лакше производе оне реформе, које су према духу времена, и на које горњи дом, држећи се свога историјскога права, својевољно и радо не пристаје.

Напоследку и сама повесница уставни држава показује нам, да се јединство у народноме представништву врло лако и целисходно извести даје и да поред њега државе истино цветати и напредовати могу. Таки беше у прошлome веку устав холандески, а таки је и данас у Швајцарској и Северној Америци,^{*)} и у Србији постоји једно народно представништво и то је скупштина народни заступника. У свим одсудним и важним временима, где се дух слободе у народа моћније кретати почео, видимо, да су народи укидали две коморе у народном представништву и постављали само једну. Француски устав од год. 1848 — 1851^{**)} имађаше само једну комору, а тако исто и немачки франкфуртски устав од год. 1849.^{***)} Може се слободно рећи, да за будућност предстоји једноставна система народног представништва у свима уставним државама у опште.

При свем том у већине данашњи уставни држава постоје још једнако два дома или коморе државнога законодавства, које су у разним државама на различни начин састављене. Многи

*) Сенат у Америци и сталезни савет у Швајцарској непрестављају горњи дом у тим државама, као што ћемо ниже видети.

***) Dr. A. Rauch: *Parlamentarisches Taschenbuch*. Plauen. 1867. *Verfassung der französischen Republik*. 1848. — Свеска II. стр. 158. —

****) Dr. A. Rauch: *Parlamentarisches Taschenbuch* Plauen. 1867. *Verfassung des deutschen Reiches*. Свеска IV. стр. 147. —

писци државнога права, шта више и многи између сами либералнији европски државника тврде, да је система са две коморе најцелисходнија, и да се њоме државна цел најбоље и најсигурније постићи даје.

Главни разлози, којима се ово мњење подкрепљује, јесу следећи: у државама са две законодавне коморе претресају се поједини предмети и законски предлози са више страна и са различни гледишта. Предупређује се свако ухитрење у државним пословима, почем се закључења не доносе на брзо и на пречац усљед одушевљеног говора каквог важнијег говорника или усљед моментане победе једне саборске странке над другом, већ на против по зрелом испиту свеколики интереса државни. Даље се наводи, како у државама са два дома горњи дом умерава и обуздава тежње за честим и бујним новостима и реформама дољњег дома, тако да прогресивни и конзервативни (демократски и аристократски) интереси једни друге ограничавају и међусобно у нужној хармонији и равнотежи држе. Напоследку, и то на име у уставним монархијама, доказује се потреба два дома из ови узрока: једно што уставном монарху, ако се неће да он буде само највиши извршитељ онога што законодавство закључи, ваља у законодавство државно бар толико уплива дати, колико и народ има, а то бива, кад чланове горњег дома искључно или већином наименовати може; а друго што је поред системе са два дома владару много „вето“ уштеђено, а тиме се избегавају многе и немиле колизије између владе и народнога представништва.

Ово су поглавити разлози и користи, које се системом са два дома у државном представништву постићи мисле. Да би се ове користи све у скупу, или бар подекоје од њи целисходно постигле, покушавано је у разним уставним државама горњи дом на различни начин организовати.

Ми ћемо покушати да у кратко разложимо најглавније форме и начела, по којима се горњи дом у разним државама образовао. Из тог кратког прегледа ћемо видети да горњи дом своје намењеном позиву или у опште није одговорио, или ако је неким користима и одговорио, показаће се да се те користи могу постићи и са једним домом народнога представништва и то без велики мана, које су са сваком системом од две коморе неразлучно скопчане.

Прва и најглавнија форма, по којој се горњи дом саставља, јесте чисто аристократска као што ју видимо на име у Енглеској и Угарској.*) У овима горњи дом састоји се из насљедни

*) Кошут Лауш у својој најновијој енуенасији из Турина од 15.

великаша — pairs, magnates — и највиши духовни и световни достојанственика. Аристократски дом само у такој држави има смисла и политичка значаја где постоје аристократски друштвени одношаји, где аристократија може рачунати на јаку друштвену потпору ван дома, на велики и снажни уплив који у народу има. Горњи дом енглески пѐра и лордова беше некада најјача снага у енглеском уставу, но то беше онда, док енглески барони својим духовним и материјалним надмоћијем беху једина и искључна снага у енглеском народу. Што више уплив аристократије почне опадати и потпору у народу губити, тим већма престаје политичка важност и значај горњег аристократског дома. То се опажа и у Енглеској, а наине у Угарској где горњи аристократски дом тако рећи нема никаква друга позива но просто да региструје и безусловно усваја закључења долњег дома. Он постоји више из пијетета и као нека историјска реликвија старог угарског устава без икакве практичне важности и државног значаја. Од г. 1848. почиње се све више искати савршено укинуће горњег дома и сви су изгледи да се овај за дуго у угарском уставу неће одржати моћи.*)

Другу форму, по којој се горњи домови образују, находимо у таким државама, где чланове горњег дома сам владар именује, или где уз наименовање владарско само високодостојанственици и поглавице важнији аристократски породица право гласа у горњем дому имају. Тако находимо у уставу талијанског краљевства од 4. марта 1848.***) да чланове у талијански сенат сам краљ на цео живот именује. У бирању сенатора краљ је неограничен, само се иште, да бар 40 година сваки сенатор мора имати. Овоме подобан сенат постојао је од пре и у краљевству Напуљ-

јулија 1867. предлаже, да се у место сада постојећег аристократског горњег дома образује горњи дом тако, да сваки муниципални одбор — *bizottinány*, из своје средине шиље два члана и ти да сачињавају горњи дом; јер вели по рођају бити законодавцем то је — деризија природе, а од владара именован бити законодавцем, — то је деризија уставности. Види „Non“ бр. 185. од год. 1867.

*) *Benczúr*: у своме награђеном делу: „*Szabadság és rend elméletei*“ ст. 229. иште да се горњи дом неодложно укине, наводи да при двокоморалној системи народ изгледа, као да два лица има, па човек незна које је право које лажно. Доказује да у старија времена није било горњег дома у угарском уставу. — Тога је мњења био у год. 1849. и Б. Семере, бивши министар унутрашњи дела, који је то мњење у разним саборским беседама изјављивао.

**) *Dr. A. Rauch*: *Parlamentarisches Taschenbuch*. Plauen. 1867. Свеска I. стр. 211. *Verfassung für Piemont und Sardinien*.

ском¹⁾, великом војводству Тосканском²⁾ и неким омањим немачким државама. — У Аустрији пак и краљевству Пруском има такође право владар именовати поједине, око државе, цркве и књижевности важније мужеве за чланове горњег дома, али поред ови од круне именовани чланова и поред чланова владајуће породице постоје и вирилни чланови, т. ј. такви, који не зависе од наименовања владарског, већ по своме достојанству и друштвеном положају право гласа у горњем дому имају. Тако у Аустрији у господском дому имају право гласа сви архиепископи и бискупи који носе кнежевску титулу.³⁾ У Пруској пак поглавице свију некада независни државосталежни породица⁴⁾

(Наставиће се.)

ПЛАМЕНИ.

Пламени, пламени!
Крепка вам је моћ:
Осветлите данак нови,
Ил' раните ноћ!...

I.

Ој, кад' срцу зора руди,
— Кад' му свиће дан...
Мора срце да загуди
Милу песму у милоти,
Дивни спевак у дивоти, —
Да поздрави зору рану,
Да поклони рујном дану
— Гласак уздрктан!...

Гле, и моја зора свити...
Рађа ми се данак нови...
Ој, па зато срце хити,
Да са живи пламени
Оснажи му моћ!...

Мој животе — живи дане!
Мој животе — песмостане!
Са ватрени, светли слови,
Са румени пламени:
Разгнаћу ти ноћ!...

Све у дану богодану,
У пламену силна маха,
Без нискости и без страха
Оћу да ми сјаш...
А пламење — песме младе,
Смерна чеда — смерне наде:
Роду да ми даш!...

¹⁾ То исто дело: Neapolitanische Verfassung von 10 Februar 1848. Свеска I. стр. 179.

²⁾ То исто дело: Toscanische Verfassung von 15 Februar 1848. Свеска I. стр. 195.

³⁾ Das Grundgesetz über die Reichsvertretung von 26. Februar 1861. §. 4.

⁴⁾ Gesetz vom 7. Mai 1853. Preussische Gesetzsammlung стр. 181.

Да мој роде, круно златна!
 Дична круно, круно мила!
 У осмеху рујне зоре
 Што по си се зажарила!
 Тебе здрављам у радости,
 У терету и жалости;
 Та најлепши покрет душе
 Посвећен је теби ево:
 Срећу твоју, боле твоје
 Синак ти је пламно снево.
 Сад' ти пева....
 А кад му се песма чиста
 У душманској крви смути:
 За тебе ће изданути!...

У Черевиху, 1867.

Пламенови разиграни!
 Пламенови жића мога!
 Сјај — гласници изаслани,
 Из срца ми ватренога!
 Потеците, поздравите,
 Мис'о здраву, срца здрава;
 Пригрлите моћи младе,
 Да их нојца не покраде...
 Притисните врела љуба
 На чеоце нове зоре —
 Клањајте се и ви жишку:
 Док се сунце не разгоре!...

Јован Грчић.

МОЈ АЛБУМ.

(Свршетак.)

Суседна варошица беше три сахата далеко.
 Пут до ње био ми је најдужи и најжалоснији у мом животу.
 Ни ја, ни Ленка не проговорисмо ни једне речице.

Кад стигосмо пред гостионицу где је Милић лежао, изађе му мати пред нас.

— Како је Милићу? — запитам.

— Дошао је к себи, али је опасно рањен, — одговори.

Милић неје приметио кад уђосмо у собу, чинило се као да дрема.

— Неје при себи, — рече Ленка, и спусти се на кољена пред постељу његову и стаде тихо јецати.

На то јецање Милић отвори очи, поглади Ленку по глави и тужно се осмехну.

Милић је четрнаест дана лежао, а Ленка је лебдела над њиме непрекидно. Неје хтела одлазити од њега, ма да јој је лечник саветовао, да боље пази на себе.

Као да је саму себе хтела да казни за своју кривицу, што је тако чинила.

После две недеље дана Милић се опорави тако, да му и лечник дозволи, да може устати.

То је дан радости и весеља био за Ленку. Неје знала шта да ради од велике милине.

Једно после подне рече нам Милић:

— Допустите ми, да се могу сутра сам вратити кући.

Ленка га зачуђено погледа, ал' не рече ни речи.

Милић продужи:

— Кад стојимо на прагу новог а нас живота, ваља да се добро испитамо, пре него што ћемо га прекорачити. Ја сам себе добро испитао, ал' се јако бојим, да ви, Ленко, несте још никако са собом на чисто. Ја вас дакле остављам, а ви после неколико недеља пишите искрено, истинито као што ће вам срце говорити. То писмо неко одсуди, а дотле вам враћам реч, коју ми дадoste, нек сте са свим слободни.

Ленка је покрила лице своје рукама и тихо је плакала. Осећала је да је скривила, па не могаше, не смеде отворено да погледа свог младожењу, који је тако племенит био према њој.

Видело се на лицу милићевом да су га те речи много муке, много борбе стале док их је изрекао.

По кратком ћутању одговори Ленка:

— Ако је то ваша последња реч, ја ћу је послушати, ма ме и живота стала.

Милић је ћутао.

— Ал' ако сам вас у чему год увредила, ил' криво учинила, — продужи Ленка, застајући гласом и готово на глас јецајући, — то вас лепо молим, да ми опростите. А сада вам ево при расанку свечано кажем, да ја не ћу бити у овом животу туђа љуба никада, и да сад само до вас стоји, да будем сретна ил' несретна.

— Ох, — рече Милић, дубоко уздахнувши, — кад би вам могао веровати речима, кад се не би бојао, да то само сад у овом тренутку говорите, кад се не би бојао, да ћемо обоје несретни бити . . . .

— Ох, Милићу! — повиче Ленка, примаче му руку устима и пољуби је ватрено.

Те две речи тако су јој од срца потекле, да је Милић и нехотице раширио руке а Ленка му полети у наруче.

У том тренутку обоје су мислили, да не могу једно без другог сретни бити.

Други дан иза тога добије Ленка писмо од Милана.

Са лица јој не стаде израза од среће, а рука, у којем држаше писмо, поче јој дрктати.

Ја је питах шта ће сад да ради, а она ми одговори, да још ни сама не зна, ал' да то писмо не сме прочитати.

Мене је једила та слабост њезина, те јој тако рекнем:

— Ти се бојиш од тог писма?

— Стрепим, ал' не знам ни сама казати за што.

— Е, онда га отвори.

— Ти не познајеш Милана, Соко, јер га никад неси воле-
ла, — одговори тупим гласом, а очи јој запливаше у сузама.

Ох, како је много рекла у то неколико речи, које су ми ср-
це парале.

Одмах за тим зазвони и рече слуги да јој пошље Милића.

После неколико тренутака дође Милић.

Ленка је бледа била, ал' мирна.

— Хоћу да вас за нешто замолим, — рече гласом пуним
отважности.

— Стојим вам на услузи, — одговори Милић.

— Ово су ми писмо пре неколико тренутака донели, ал' ја
га не ћу отворити, јер му не знам писца. Учините ми ту љубав,
те завите то писмо на ново и напишите на њему што ћу вам рећи.

Милић се намршти, ал' без и једне речи седе за сто, учини
што му је казано, узе перо у руке и тако чекаше на ленкине речи.

— Господину Милану Миодраговићу, — рече Ленка мир-
ним гласом, а на лицу јој се ни једна цртица неје променила.

Милић је написао што му је речено, запечати писмо, устаде
и као с неком претњом рече да ће га сам предати ономе, кога се тиче.

— Не, не! — повика Ленка, — ја вас лепо молим, да то
писмо поштом пошљете. Обећајте ми се, да ћете то учинити.

По кратком премишљању Милић дозове слугу и преда му
писмо, да га на пошту однесе.

Други дан вратисмо се својим кућама.

И ја хтедох својој кући, ал' Ленка и Милић не дадоше
ми да одлазим пре венчања њиховог.

После две недеље дана сврши се венчање, и Ленка с Ми-
лићем оде на пут, а ја се вратим са рођаком својом кући.

Да л' је Ленка за то хитала да се венча, што мишљаше да
ће јој срце јаче бити, ако буде милићева љуба?

Ја сам дуго патила. Несам имала нигде станка ни мира.
Миланова слика тако је дубоко била урезана у срцу мом, да је
никако време не могаше избрисати, и да несам никако била у
стању другом коме руку пружити.

Ленка је сретно живела с Милићем, ал' после две године
стаде венути и губити се тако, да за мало времена и у гроб леже.

Лечници несу знали погодити од чега болује.

Ленка неје никад спомињала Милана, а с мужем својим,
као што рекох, живела је да већ не може боље бити.

Ленка умре, а ја и данас не знам кога је управо волела: мужа свога ил' Милана.

Ето, вам сестре, моје приповетке.

Ја вас дакле позивам, да по правди Бога истинога судите Милану, који је једини узрок свима нашим патњама и мукама.

Сока ућута, поглади се по челу, погледа ме прекорно и седе.

У дворани настаде тишина да си могао чути како свеће пламте.

Јелка ме гледаше тако тужно, тако болно, да ми се чинило да ћу пропасти у земљу од њених погледа.

Тишину прекиде Сока овим речима:

— Сестре, мислим да ћу погодити ваше мисли, ако кажем, да је Милан љуто згрешио свима нама, што нас је редом омахнуо, и да тако заслужује и каштигу.

Збор је замахео главама у знак да одобрава сокине речи.

Сока се за тим окрене Јелци и рече јој:

— А сад, сестро, одговори на питање да л' волиш и сад још Милана?

— Смрвисте ми срце, разрушисте ми срећу, — одговори Јелка изнемоглим гласом. Ој, Милане, туго и невољо моја, ко би могао веровати, да си све то учинио! Ја те остављам, ја те презирем!

— Тако, тако, сама одустаје, — повикаше све у глас.

— Ствар је свршена! — рече Сока свечаним гласом, и окренув се мени продужи:

— Чуј своју пресуду! Ко је толико њих омахнуо и преварио, ком је срце и љубав тек играчка била, тај не заслужује да икад сазна за насладу, коју даје породични живот. Ми те дакле осуђујемо да на веки самујеш, да се никада не узможеш оженити!

На те речи настаде жагор. Цео збор поћипа са столица, потрча ми и поче на глас викати.

Ја се тргох и — пробудим се. Из сна ме трже вика и певка мокре браће, која су испод мога прозора пролазила, те ми тако не дадоше, да видим како ће ми се сан свршити.

Усиљавао сам се на ново да заспим, ал' слике, о којима сам мислио, да су у прошлост давно потонуле и које су ми на сну изашле биле, одагнале су ми сан са очију.

Пресуда сокина извршила се. Други дан у јутру добијем од Јелке писмо, у којем ми је прстен повраћала.

То беше узрок, што несмедох више запросити ни једне девојке и тако сам остао матор момак — бећар до века.

СВЕТИ САВА И ВУК КАРАЏИЋ.

УПОРЕДНА ЦРТИЦА ЊИХОВОГ ЗНАЧАЈА У ИСТОРИЈИ СРПСКОЈ.

(Свршетак.)

Пре свега, Вук је оборио „славјано-сербски“ језик и угушио зачетак педантичке касте „високоученија“ у српском народу, па сведе чисти народни језик у правила, и тиме удари чврст темељ народној књижевности, којом се сваки користити може, која је доиста огледало духа народна. На њега дигоше назадњаци читаву крсташку војну рад тога реформисања, и Вук се тако јуначки борио да му идеје продреше у народ кроза све полицајске ограде, које кренуше противници. Осим тога израдио је Вук Србима и органички правопис, какав нема данас ни једна књижевност, за које ја знам.

Скупљањем народних песама и приповедака начини Вук огромни бедем око српске књижевности за све оне класичне, латинске, грчке и немачке облике, који су се давно преживили, а које хтедоше наши „Стихотворци“ „Литерати“ и „Одације“ да силом натуку на дух српскога народа. Српска лирика, која је до Вука само чанке лизала по „тезоименитим дановима“ створи се на један пут српска вила која узвишено-просто и с пуно неусиљене природности стаде певати све што је лепо, право, све што је свето срцу српском. Она, што пре Вука ласкаше и ласгаше да само дође до које форинте, постаде сад богиња осветница, постаде гром за бездушне власнике. Српска прича, која је пре Вука тражила себи слике свуда по свету само не у српској земљи, само не из нашег живота, која је била претоварена „чудествима“ аждајама и вампирима, која је била пуна јунака што су жене и кад несу по романтички у мушком оделу, — на један пут постаде тумач прошлости народне, постаде учитељ који не само да учи народ него га и весели, него му и разведрава поносито чело, преко кога је прејурило толико оштрих точкова немилосрднога времена. А у најновије доба почиње наша лепа књижевност и да загледа у невоље нашег данашњег живота и да им тражи лека. И то је последица правца, којим је упутио Вук целу српску књижевност, и духа који је завладао његовом школом.

Да, Вук је створио књижевну школу, која ће, о томе сам убеђен, довршити велико дело, што га је он почео и толико унапредио, и од кога отрже га смрт. Та је школа његова, о младица српска. Небројени су чланови те школе, јер су растурени не само свуда по народу, где му проучавају живот са сваке стране, испитујући му недостатке и потребе, — него и свуда по обра-

зованоме свету, где скупљају и проучавају све што су остали народи хиљадугодишњим трудом и искуством стекли, како би се и наш народ њима користио, како би се толико унапредио, да може упоредо корачати са својим савременицима. Па при свем том што та браћа сваки у своме кругу и према својој струци раде, опет их везује један дух, једна мисао, аманет њихова учитеља: уједињење душевног живота српског, јер знаду да ће после тога политичко јединство, као прва последица, само собом нићи. Тај се фаланкс истина тек сад организује и уређује али већ је и до сад показао толико свести и воље за рад, да можемо с поуздањем погледати у будућност. Па чим је показала вукова школа ту снагу, какве је резултате постигла до данас? Пре свега почела је ширити све даље и даље у народу вукову мисао: да у данашње време не сме религија, која се чисто личне савести тиче, цепати рођену браћу једнога народа, него да их један језик грли у једну народност, почела је ширити знање и науку, и од оних четрнаест народа, које је Вук затекао, осташе још само Срби и Хрвати, па и они како који дан све више увиђају, да су један народ, који само два имена има, да им је једна књижевност и ако се двојим словима пише, јер је у обојим један и исти језик, језик српских народних песама и приповедака. Ја несам оптимиста, знам врло добро колико много остаје да се још уради, али ови резултати који су већ постигнути дају нам право да Вука Караџића, који је основао ту школу, ставимо на једнаку висину с Раском Немањићем, јер и он је као год и Св. Сава нашао прави пут к спасењу својега народа. Као год што је дух Расков у српској цркви довршио и чувао његово дело: тако и омладина српска свима силама ради на циновској згради, којој је ударио темељ Вук Караџић, и ако наши кратки дани не стигну да је видимо готову, прво покољење иза нас доживеће за цело.

Из „Зоре.“

Владан Ђорђевић.

ОД ШАНЦА ДО ТРОНОШЕ.

Писмо с пута.

Драги Саво!

Ти и не знаш а ја се и натруцкао и навозао.

Ономадне седимо ти у канцеларији ја и мој секретар. Баш је било лепо време, сунце је на пољу сијало и усијани се зрак белез од тешке жеге. Мухе нас нападе и једва се брањасмо од њихове продрзљивости. Ја сам зевао и чачкао зубе а мој колега

шмркаше бурмут и резаше перо, да га то јест подреже па онда га остави на своје старо место, на песчаоницу, јер посла и онако није било већ од два дана. Свештеници су били на вечерњој и тако ти нас двојица за зеленим столом сачињавасмо целу пречасну курију.

У тим избије пет на сахату што је висео о зиду. Сунце се поче пригибати поцерским планинама да утоне тамо у поносној Босни.

— А ђато, рећи ће секретар, би л' ваљало протеглити мало ноге? Већ су ми се одрвечиле од пустиг седења.

— На сваки начин, одговорим му, него куда ћемо? Вода је таман за купање, а Сава плитка. Згода за гацање.

— А не би л' добро било тркнути куда у село?

— Или у манастир, додам ја.

— И то није згорег. — У који ћемо?

— Ја велим оцу Самујилу.

— А ја бих радије ишао у Троношу игуману Петру. Одавна нас зове на грожђе, а од пусте колере не можеш да дођеш до грозка. Чисто не знам које је доба године.

— Па хајдмо у Троношу. Два су дана и онако празници. Да се кренемо кроз један сахат — уторак смо у осам сахата сваки за својим столом.

Изиштемo дакле „одсуствије“, најмимo неког мачванина да нас води и тако ти оставимo Шабац, па се прихватимo белога насипа који је широк и раван, па путујеш, рекао би по длану. Уз пут лева и десна бејаше искварена и насечена шума са чворноватим голим гушњацима, којима се врхови исушили, па голим и од сунца поцрнелим огранцима као каквим ђиновским канџама заквачиле висину плаветнога неба. Овде онде срели смо запаљен пањ како се пуши и модар му се диме проноси кроз грање као бели провидљиви veo. Па тек из под неког грма забљешти ватрица и видиш где се магли циганска земуница. То су вретенари и стругари. Да је било доколице бих ти узео неколико вретена и чанака да се дивиш вајарском чуду и вештини.

Кола су нам била уска. Ни три педља у ширину од лотре до лотре. Уз то притисле левче те нас све на уже тискаху и гураху. Него ја смо и мој колега потпуно набљудавали равноправност па један другог не гурасмо, него се склописмо сваки у свој буџак па размишљавасмо о удобности хинтова и омнибуса и о њиховим комотним седиштима, која су много мекша од лозе и курузовине, што бејаше под нама. Сељак је кресао труд и чешће припаљивао духан у црпирастој лулици. Ја сам мислио и ми-

слио, а мој сунпутник певаше час: „Јечам жела грузжанка девојка“, час „греческу херувимскују“, коју је имао обичај свагда певати кад год би били где у сеоској цркви или манастиру.

— Оха, стој! викну кочијаш на ждрепце и ми стасмо пред тако-звану „Сокину механу.“ То је крчма на средокраћи, где се деле три најглавнија мачванска пута: један иде к Лозници, други Рачи, а трећи овамо одкуда дојездисмо. Зграда стара и изједена, капци црвени, дрвена ћерчива, прозори олепљени хартијом, па гдегде продерани. Унутри се пуше сирови пањеви и дим се замаглио по целој изби да не видиш никога ван неколицине што седе уз ватру, па трошећи на празно и време и имање кавже се и пијуцкаре. Сока крчмарица — сад је већ покојна, бог да јој душу прости — истрчи пред вратнице од летава, па по обичају пита нас прво куда идемо, онда нам рече неколико бљутавих шала и после изнесе каву и ракију. Шљивовица се мутела у срченцету, али кака је слабо знам, јер је не пијем. Само за слатко могу рећи било је прокисло, а кава мутна и густа, да се једва дала попити. Уз то нечист служавник и неопране ожице.

По што је кочијаш разгледао чивије и повукао коње за ушеса — кренемо се даље путем што води к Лозници. Одмах с десна видео се један споменик у крај пута са настрешњицом на два брвна, која су већ обукла хладну одећу зелене маховине. Сунце је већ било село и ветар ћарлијаше те брзо испараваше знојаве капљице са нашег врелог чела. Кроз шумско грање чуо се из далека одјек од секире, мук говеда и блејање оваца истераних на пашу. Прођосмо село Слеччевић па мало стадосмо код змијњачке цркве или боље рећи код крчме која се сучељава с портом. И ту одседнемо да се мало похране коњи а и ми коју да цвркнемо. Док се пекла кава шетасмо се обојица по отвореном ходнику дуж механског стола, који је хватао више од два хвата. Разгледасмо тарифу која би прикована о шареном зиду. Бар да се знамо равнати кад дође до плаћања. Али слабо могасмо прочитати. Ван тичијих коврцица манупроприје срескога не видесмо друго ништа. Црнило од слова ишчилело на сунчаном зраку, а местилице покрила парчад од мозга и крви, што се прилепише приликом кад крчмар сече сирово месо на прљавом пању.

Кад смо се даље кренули зазвони вечерње и ми се прекрстисмо. Да би се боље разумели ваља да ти кажем да вечерња не бива у вароши и селу у једно време. Варошани и сељаци то су са свим различите ствари прем да по форми једне и исте, па за то и у селу звона сазивају верне истом по што се врате с плуга. А то је, драги мој, пред мрак кад се сунце смирива. Звона

се пријатно разлегала и чисто нам би жао што се не сврнуемо на молитву.

Наш комфортабл јурио је као ветар и сељаци нас уз пут обилазише и гледаху за нама па чисто им читаш на челу како те оком пита: а куда ће ови тако пред мрак. Пројездисмо село Петловачу па настану Рибари. Мрак се већ био спустио, али је било видно.

— Куд блуде сада ваше мисли, запитам мога друга.

— А куд не, одговори ми у кратко, свуда само не по жаркој песца пустињи.

— Па што сте се, амице, тако замислили, или можда правите стихове. Ако је то да вас оставим с миром.

— Ти знаш да ја несам песник, одговори на то мој буразер, него видиш тамо кроз гране како се бели Дрина у ноћној тишини. Погледам мало боље и заиста се видеља река.

— Па ваљда не ћемо преко Дрине, упитам га шалећи се.

— Та сад не ћемо али ћемо скоро. Погле само како су красне оне наше босанске планине. Ту ми покаже руком тамне и плаве низове од планина које изгледаху као да су на нашој страни, али их на жалост раздвајаше наша граница.

— Па шта ви велите о том источном питању? Наставим ја.

— Ја не велим ништа. Да је то чаша пива или вина, ја бих вам умео казати. Али нема ту ништа без песница.

— Дакле мислите да неће проћи без боја.

— На сваки начин. Биће пусти капа док прегазимо на ону страну.

— Па нека би и то било само да се једном отпочне. Баш би желео видети то Сарајево.

— Е, то ти је дивља и голема варош, али онако по турски. Куће чисте и спретне а кроз сред вароши тече река а преко ње зидани мостови. Из зелених воћа дижу се бела минарета па лепо доликују околним брдима која се спуштају и губе у плаветним хумцима.

— Та да је само тамо доћи. Да ми се провозати по скадарском језеру па запевати колико ме грло носи па после ма ме баш набили на колац . . . Него чујеш ово је зашло дубоко у ноћ . . . Хеј ти братановићу, повикне на сељана, да их понуди нек опруже трбухе.

Коњи појуре, лотре зазврјају и у том шуму изгуби се наш разговор. Он спусти главу међ руке и мишљаше дубоко, а ја се протеглим и зенем, па онда погледам око себе на све четири стране.

(Продужиће се.)

СЛИКЕ ИЗ ПОВЕСНИЦЕ.

ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ.

Кад је Ксерксе, краљ од Персије, силне војске из азијатских земаља преко Јелеспонта у Европу против Грчке повео, Тесалију заузео и кад му је најјача капија, која води у унутрашњу Грчку, кланац термопилски, издајом отворила се, мислио је да ће сви Јелини ником поникнути, да се неће више збиљски бранити, и да ће у страху и трепету судбу, што се на њих спровоштава, очекивати. Тада дођоше у стан персијски добегице из Аркадије, бескућници, које је нужда нагонила, да иду онамо, гди ће што моћи заслужити. Доведоше их пред краља, да их испитују, шта чине Јелини. „Светкују олимпије,“ одговоре изненађенима; „гледе како се борци пешке и на коли надтичу“; а кад их даље запиташе „зарад какве награде надмећу се борци?“ одговоре они: „зарад венца од маслине.“ Онда ће рећи један персијски великаш реч, која беше пуна племените мудрости, ма да му пребациваше да ју је из страшљивости изустео: „Тешко теби, Мардоније, против каквих си људи ти нас повео, који се не надтичу зарад злата и сребра, но зарад мушке врлине!“

Јелини, знајући, да је тело човечије способно, да се потпуно развије, увиђали су, да ваља снагу телесну исто тако крепити као и духовну. Свежина телесна, лепота стаса, сигуран и лак ход, поуздана окретност и опружност удова, дурзшност при трчању и борби, све ове врлине важиле су код Јелина толико исто као и изображен дух, оштра расуда, разумевање у уметностима. Зато су поред свирке уважавали и гимнастику, да би од колена на колена телом и духом здраву омладину одранили; с тога су државе увек, по старом обичају, налагале и заводиле гимнастична вежбања. Није било јелинске вароши, која не би имала јавне гимназије, у којој беху пространа, светла места за телесно вежбање, око којих беху ходници и редови од дрва. Ове су гимназије свугди готово пред градском капијом у пољу подизане. Ко је тео да буде међу својим саграђанима чувен, морао је све до мушких година својих већи део свога времена у гимназијама провести, и у гдикојим варошима био је баш изречан закон; да се нико несме примити у ред грађана, који није читав низ гимнастичних упражњења посвршивао. Честољубље је највећма подстицало Јелине, да се вежбају. У гимназијама су дечади и младићи сваки дан имали прилике, да своју снагу, која је од дан до дан расла, мере; ово надтицање још се повећало, кад је на светковини којој народ се скупио, да гледа, како се мушка снага и чилост утркује. Ни једна

врлина није ваљда толико времена, толико снаге, толико трпљења и бола стала. Али Јелини нису тражили радости у лењем уживању; они осећаху живо, да кад човек слободно у здравом ваздуху и на сунцу тело своје напреже онда му се и душа разведри и срце напуни радошћу. С тога су Јелини највећма уживали у играма и светковинама. Код њих није било већих светаца без свечаних игара; а олимпијске превазилазиле су по Пиндаровим речима све друге тако као што изворвода остала добра земаљска и као што злато свако друго богатство.

У исто време кад беше сеоба Дорјана, који 80 година после пропасти Троје у Пелопониз упадоше, дођоше еолска племена преко коринтског залива и докле они на југу и истоку Пелопониза, на земљи, у којој је Агамемнон краљевао, нове државе основаше, настане се ови на западном приморју пелопониском и подигну под војводом Оксиллом државу Елску. Но Елејци се све више приљубљиваху дорским Шпартанцима и ови намисле, да пелопониско полуострво, које беше на више колена и држава поцепано, уједине, те с тога прогласе, да је Олимпија опште, савезничко светилиште. Одма склопе оба заступника од Шпарте и Елске Ликурго и Ифит свети савез и завере се, да Олимпију несме нико скрнавити и да буде допуштено сваком, да слободно иде у асилук у Олимпију. На целом полуострву морало је оружје мировати, кад је настало време светковине. Елејци су надгледали храм олимпијски и за то се на њивој земљи никад није смео рат водити, никаква наоружана чета није смела преко њових граница прекорачити; цела Елска била је олимпијском Зевсу посвећена. Мало по мало још већма се прослави ово светилиште и постане од пелопониског опште јелинско. Јелини бројаху време по олимпијадама, мерише олимпијским стадијама и увађаху свете олимпијске обреде.

Олимпија беше испрва црквиште пред вратима вароши Писе. После разорења ове вароши живили су у овој земљи људи још само у селима; а предео овај беше један од најбогатијих и најобраћенијих у целој Грчкој, пун њива, шума и башта, које светилиште окружаваху. Олимпија зама делила се на два јако одлучена дела, на неосвећени део и на Алтис, порту Зевсову, у којој беше сво имање боговско. Само кроз врата од сјајних стубова смедоше лиспије на тла од Алтиса ступити. Кад се унутра ушло онда је с десна било свето дрво маслиново и од његових грана је дете са златним ножем победне венце секло; с тога се звало дрво од лепих венаца. То беше дивља маслина и разликоваше се од питоме тим, што јој лишћу беше зеленило много за-

гаситије. С оне стране венчаног дрвета подизао се храм Зевса на широком подножју, и то беше најважније место у Алтису. На овом се месту још у древна времена служило Богу Зевсу. Одавна беше овде храм; но кад споменици атински на Акропољу све пређашње уметничке умотворине потамнише, намисле Елејци, да на ново зидају цркву и с тога се обрете Атине, великој школе јелинске уметности. На њиов позив дође Фидија, а допрате га најславнији ученици његови и читава чета атинских рукоделаца. С њим се споразуме Панен па украси дивним сликама храм а Алкамен и Пеоније уресе горњи део од предњег зида Боговима и иројима; а он сам, краљ уметности, напрегне сву своју снагу и искуство, да изврши највећи задатак свог живота, да народно божаштво јелинско на најдостојнији начин прослави. У средини порте дизао се велики зевсов олтар, који беше на јаком подножју, 22 стопе висок, тако, да је дим од жртава у вис преко главе скупљеног народа дизати се могао. На северној страни стојале су у реду благајнице, у којима су чували поклоне, што беху Богу посвећени. Баш нуз последњу благајницу беше стадија. Ова и иподром сучељаваху се и склапљаху прав кут. Иподром делио се на два дела, на широко тркалиште и на место, гди су кола стојала. Густа гомила од зграда, олтара, споменика, кола, боговских слика, сацакова и светих поклона од сваке руке и лисната дрва састављаху целину, која дивно изгледаше.

(Свршиће се.)

ПОДЛИСТАК.

Треће сѐло у Новоме Саду.

Од неко се доба са свим одомаћио у Новоме Саду тај лепи српски обичај, и ево за кратко време и трећега сѐла. Колико нам до сада беху сѐла похађана, можемо рећи, да је сада пубlike било у још јачему броју, но до сада. О великој госпојини, када је било „село“, беше гостиница „код зеленога венца“ пуна пунцата гледалаца и слушалаца. А крај тога, мило нам је што можемо јавити, беше се искупила и лепа кита женскиња, Српкиња, које се у тако великом броју наканише на српско „село“, и ако знађаху, да ту не ће бити никаква играња, него само озбиљна разговора и говора о народним потребама, о народном животу и о самим озбиљским и научним стварима. Ма да су све то веома добро знале, ипак дођоше у многим броју, те тим показаше, да

и њима леже на срцу и озбиљне народне ствари, па тим и оправдаше једном онај занемар, што га показиваху до сад у похађању „села“.

И са силних гледалаца и слушалаца, гледалица и слушалица — беше ужасна врућина, те и ниси ни могао ништа видети у прва мах до махалица и махрама, којима хтедосмо да растерамо с наше коже ужасну ту врућину — док из сред те врућине не ступи на говориште брат наш Владан Борђевић, те се мало престаде са махањем, и очи се упреше сада на говорника, који у леном и живом, јасном и простом говору упоредивши у почетку „село“ с „беседом“, рече неколико речи и з науке о чувању здравља.

Одношаји који утичу на развијање и одржавање човечијега тела и на здравље врло су многобројни, и беседник беше предузео само о најглавнијим да каже коју реч и то трудио се да покупи само резултате до којих је наука дошла знајући да научна подробност не би могла бити ни од какве користи лајку, него би му само смела појмове и учинила да се не користи ни саветима за практичан живот, до којих је наука дошла својим испитивањима.

Најпре је говорио брат Владан о храни, каза колико пута треба човек у опште на дан да једе, и чега највише — да л' је боље јести само једно те једно јело, па ма оно најснажније било или ваља гледати да је храна што разноврснија; даље шта и колико ваља кад пити, какве температуре треба да су нам јела и пића и додаде неколико речи о судовима у којима се кува те рече како ћемо учинити да нас не трују.

По што је свршио што је имао да каже у опште о храни пређе на савете по којима ваља да се храни дете, дечак и девојчица, момак и девојка, одрасли људи и старци. Код детета је особиту пажњу обратио на то да мајке треба саме да доје своју децу, а где то није могуће (рад болести и т. д.) да се набаве дојкиње. За случај где ни једног ни другог нема казао је како ваља разблажити кравље млеко да буде удесна храна за одојче.

Говорећи о момаштву и девојаштву опомену говорник на опасност коју доносе у њему претерано снажна јела и нерадња душевна, где се машти пусти неограничена власт па чини русваја и у души и у телу. С тога он и препоручи лака јела доста кретања у чистоме зраку, бављење за рана строгом хладном науком. — У добу зрелости рече говорник да се храна мора управљати према spolu, темпераменту, занимању и т. д. и поброја савете које има наука за све те одношаје.

Иза добре и удесне хране — по мњењу беседника — најпреча је потреба за здравље чист ваздух и становање у удесној кући. Овде се упусти у дуже разлагање о невољама у којима наш народ по селима пропада ради рђавога стана, и нацрта нам један такав из сред Груже најцрњим бојама. За тим поброја шта треба да има који стан

па да буде здраво у њему живети, и рече неколико речи о нашем кадењу соба и худој вентилацији.

Даље мисли В. Ђ. да је и чистота тела тако важан услов за одржање здравља да је и о томе подуже говорио. По што је разложио корист од кунања поброја колико треба човек зими а колико лети пута да се купа и у каквој води, па онда пређе на одело и каза какво је наше народно одело по здравље а тако исто и неколико општих правила што се одела тиче.

Сваки занат и извесних ствари у себи које су на штету здрављу, па за то и наш говорник пређе редом све главније занате, те каза код свакога од чега се особито ваља чувати а шта ваља радити.

На послетку је говорио В. Ђ. о најважнијем правилу за неговање здравља о умерености па нацрта како се ужасно греши против њега у нас како по славама (у селу) тако и по именданима и свадбама (варошким.)

„Од тих и многих осталих јада — заврши Владан Ђ своје предавање — моћи ће нам спасти народ само свесни учитељи и свештеници, што ће нићи из уједињене омладине српске. А нека нам буду убеђена та браћа, да ће они тим начином ако не више а оно за цело толико што допринети слободи јединству и напретку срп. народа као год и они, што стану на браник са својим имањем, са својим прсима, са својим мачем, са својим пером! —

За њим изађе на среду брат наш Илија Огњановић и после краткога разлагања шта је „село“ пређе да говори „о материма и њиховоме задатку.“ Вели да нема лепшега призора, ни милије појаве, него видети матер како држи у наручима своје дете. Оно дете не зна за други свет до за мајчине груди, све је друго за њега празно, оно не тражи ништа више, оно не жели ништа више, оно не жели ништа туђе, не радује се туђем злу, не завиди ничијој срећи — та чисто је, невино као анђео — и камо срећа, да остане увек такво! Али тако исто чист и невин био је некад и највећи злочинац и убојица; тако исто чист и невин био је некад и онај, који сада у ланцима стење и онај чијим неделима тек вешала или стрела моглоше краја учинити. Сравније свет овај са баштом, пуном мирисава цвећа и бодљива корова, а људи иду по тој башти, па неки беру оно мирисаво цвеће, а други чупају бодљиви коров, јер они држе да је оно лепше и боље, а ови опет мисле, да је коров лепши него цвеће, јер их тако уче очи њихове, тако им казује њихово срце. И пита, које то што спрема срце човечије, што отвара очи човеку, да може видети шта је лепо, шта ли ружно, да може познати шта је добро шта ли зло. А ко ће други, него онај, који оног чистог и невиног човека прима у своја наруча, да над њим лебди и да га храни, т. ј. матери. Показује какав је уплив њен на душевне силе

детиње и како она стоји напрама другим стихијама васпитања: природом, школом, црквом и другим околностима. Прелази за овим на матере српскога народа. Напомиње како у томе обзиру траљаво стојимо и у отменијим и у простијим сталежима нашим. У отменијим сталежима отело је мах надриваспитање, а у простијим и нема никаквога васпитања. Упућује на народне песме, у којим ма као у верном огледалу видети можемо какве су матере биле у старо доба. Наводи цитате из народних песама, из којих се види, како су честите српске матере усађивале у душу деце своје побожност, прав у, поштење, послушност и сваку другу врлину. А завршује своје речи са жељом, да бог да народу српском многе ваљане матере, и да живе све свестне матере у народу српском!

Осим тога је за време селу отпевала овдашња трговачка певачка дружина више лепих песама, па је неке од њих на бурно захтевање морала и поновити.

Рункенов разговор са једним младићем.

(Свршетак.)

Р. На сваки је начин примећавање узрока не само пријатно већ и корисно; али засад бар нећеш ништа против тог имати, што од целе историје коју ти знаш, и знање узрока одузимамо.

М. Ја не могу ништа против тог имати, но то ипак тврдим, да смо све друге ствари учили, осим ових, што си их ти изабрао.

Р. Приповедај ми дакле о осталим стварима, што си их учио; или ако због множине ствари не знаш, где да почнеш, то ми кажи, чиме сте управо историју започели.

М. Са створењем света.

Р. Ја питам само о људима и људским стварима.

М. Први људи беху Адам и Ева, које је бог шести дан по свом облику створио, у рај метнуо, одакле су доцније истерани.

Р. Немој ништа више додавати; ја видим, да си школску какву књигу прилежно на памет учио: кажи само у целом, о којима те је људима и догађајима она даље учила?

М. О адамовим потомцима, о патријарсима пре и после потопа, у опште о народу израиљском до његове пропасти.

Р. Са шта ти држиш, да је с тима стварима тако било, као што си ти учио?

М. Пошто у светом писму стоје.

Р. А стоје ли такођер римска историја и остале историје у светом писму?

М. Зацело не.

Р. Па ти ипак и тима верујеш.

М. Са шта им не бих веровао; и оне такође стоје у другим веродостојним књигама.

Р. Реци ми те књиге.

М. Наша учитељка има две на француском језику; једну малу, коју на памет учимо и говоримо, и другу једну велику, која се из више свезака састоји, и из које нам она кадикад чита.

Р. Јесу ли писци тих двеју књига присуствовали при догађајима, о којима приповедају?

М. Дабоме да нису; јер су млађи и живили су у време наше или у време наших отаца.

Р. Па одкуд су сазнали они за те догађаје?

М. Из других веродостојних књига.

Р. Знашли те књиге?

М. Не знам.

Р. Па како се усуђујеш називати веродостојним оне, које не познајеш?

М. Ја верујем мојој учитељки.

Р. Колико си стар ти?

М. Петнаест година.

Р. Гледај, већ си младић, и учитељка поступа с тобом као с каквим малим дечаком.

М. Како то?

Р. Будући да ти она историју приповеда као дечаку каквом причу; или мислиш ли ти заиста, да је истинита историја, коју те она учи? Или зар теби ништа до тог не стоји, што ти се прича уместо истине приповеда?

М. Мени врло много до тог стоји; но ја знам, да је све истинито што нас она учи.

Р. Кад то знаш, онда мора да знаш средства, којим се разликује истинито од лажног.

М. То средство ја не знам, већ ја верујем учитељки, пошто је учена и истину говори.

Р. Но, ето видиш, да не остајеш себи досљедан: час знаш, час не знаш, час верујеш.

М. Не могу ја теби тако лако одговорити као учитељка; јер ова пита — ја не знам како — на неки лакши начин.

Р. Па и ја, драги мој, да ти лака питања дадем. Шта казује историја, да ли што је истинито, или што је погрешно?

М. Наравно оно што је истинито.

Р. Може ли дакле когод историју добро предавати или учити, ко не може разликовати истину од оног, што је погрешно?

М. То не знам.

Р. То не знаш. Да ли и то не знаш, учили се историја ради какве користи?

М. И то ради велике користи, држим, да се учи.

Р. Зар ти није учитељка о том говорила, да су основе многих наука на историјским догађајима, да нас историја учи друге науке лакше и боље разумевати, а нарочито да она много доприноси к ваљаном уређењу живота и к управи државној?

М. О том она није говорила. Но ја верујем теби, да је то тако; јер што ми казујеш, налазим за са свим вероватно.

Р. Дакле одговарај даље. То чиме штогод израдимо и лакше постигнемо, није ли какво средство?

М. Дабоме да је.

Р. Историја је дакле као неко средство, којим дођемо до оних користи, о којима сам говорио.

М. Тако је.

Р. Сад кажи ми даље. Новац, да ли је средство за живљење.

М. Те још како знаменито.

Р. Кад би дакле когод новац тако гомилао, да се ништа на то не обзире, да ли је добар или фалишан, и кад би тако преварен многи фалишан попримао, шта мислиш, како би му било? Неће ли грдну штету имати, кад буде морао што купити а не узима новца, који му треба?

М. Тако је, као што ти говориш.

Р. Сад гледај даље. Средства за пловидбу, нису ли крманаш, матрози, лађа са својим деловима, као што су: крман, ленгер, јадра, катарка, конопци и т. д.? С тога трговац какав или ималац лађе, пре него што се на море навезе, побрине се за та средства, и не узима их од других насумце, већ разгледа их, да ли су без мане и јака, да не плати нехатост бродоломом или и самом смрћу.

М. Тако је и никако друкчије.

Р. Ми смо такођер рекли, да је историја основа наукама. Држиш ли ти да није свеједно да ли је темељ зданија каквог чврст или слаб.

М. Дабоме да није свеједно; до тог врло много стоји.

Р. Видиш ли сад, драги мој, какво је твоје знање историје као оруђе и основа; с како великом ћеш га опасности по себе употребити ако ти оно у практичном животу као при пловидби на мору буде дало или погрешне или никакве примере за живот, а у научном занимању само неоснована мњења; ти мишљаше, да си целу историју учио; сад видиш, колико је од тог одузето; ти ниси ништа за историке чуо, ништа за песнике и философе, ништа за власти и званија, и као што мислим, ништа о многим другим стварима, што у политику и у војништво засецају, о местима, о времену, на послетку ништа о средству за разли-

ковање истине од неистине: и кад се све то одузме, да ли ти још што остаје од целе историје?

М. Сад долазим до увиђења, и ја жалим онај труд, што сам га на историју употребио.

Р. Небој се ништа, буди храбар. Сад први пут приближујеш се к науци, кад почињеш увиђати, колико тога има, што још не знаш; и ти видиш, ја држим, да ти, коли ћеш за кратко време на свеучилишту учити и после ступити на стазу приватног и јавног живота, с твојом детињском историјском основом нећеш изићи на крај, већ да ти је јаче и мушкије оруђе нужно, које ћеш употребити за познавање свијух ствари, за разматрање узрока, за пресуђивање истине и неистине, те да можеш разумети, који су историци историјску грађу прерађивали, и у којим су партијама и с каквом су вероватношћу и поузданошћу то чинили.

М. Врло добро примећујеш: и ја те молим, да ми какву год књигу дадеш, из које ћу све то за кратко време научити.

Р. Ти мислиш, драги мој, да се све може из неких књига учити, кад си на памет научио историјску књигу, из које ти твоја учитељка обично лекције задаје; такође ја не велим, да ти треба да се кајеш због употребљеног труда и да си незадовољан са својом учитељком, која ти је нешто сасвим корисно учинила тиме, што те је ово нам детињско знање историје научила. Сад је време, да силу расуђавања ведбаш, и да тежиш за мушким начином науке, који се критика зове. Ова се не учи на једаред, и тако рећи тиме, да се једна једина књига прогута: о том писане књиге тек ћеш онда разумети и са хасном читати, кад се на њу мало по мало навикнеш прилежном посетом учитеља, који историју на овај начин предају.

Др. Ј. Т.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

* Јако нам је мило, што можемо јавити, да уредник „Виле“ Стојан Новаковић ради на српској библиографији од почетка новије српске књижевности до краја 1866. Та је библиографија уређена по хронологијски, годину по годину по именима писаца по азбучном реду. На крају ће доћи регистар свију писаца по азбуци и регистар писаца по струкама. Тај је план за то тако удешен, да би могла књига одговорити сваковрсном изискивању и потреби књижевној. Потпуности ће се моћи одговорити у онолико, у колико се може према средствима, која сад могу стајати на руци писцу и према оскудним материјалима, који су за ово дело до сад прибрани у књижевности нашој.

БИБЛИОГРАФИЈА.*)

Српске књиге.

О ЂЗИКУ И ПРАВОПИСУ СРБСКОМ. Списао Јован Бѡоградац. 1867. У Новоме Саду трошком Игњата Фукса. На 8-ни, 39. стр. Стоји?

ПЕТЪ КНЪИГА' МОЙСЕОВЫХЪ. Превео Епископъ Платонъ. У Новомъ Саду. Платонова штампарија. 1867. На вел. 8-ни, 1. л. 330. стр. и 3. л. садржаја. Стоји?

СПОМЕНИК ПОКОЈНОМ ДР. ЂОРЂУ БАСТИЂУ. У Новом Саду, Платонова књигонечатња. 1867. На вел. 8-ни, 7. стр. Стоји?

НАПУТАК ЗА ОПИСИВАЊЕ ПРАВНИЈЕХ ОБИЧАЈА, који живу у народу. Саставио Др. В. Божишић, прави члан југослов академије, коресп. члан српскога ученог друштва и т. д. Друго издање поправљено и помножено. (Трошком југослав. академије.) У Бечу, У штампарији Л. Соммера. 1867. На вел. 8-ни, 16. стр.

РАЧУНИЦА ЗА ШКОЛУ И ПРИВАТНО УЧЕЊЕ написао Т. Мијужковић, професор. Друго поправљено издање. У Београду, у државној штампарији 1867. На 8-ни, 1. л., 82. стр., 2. л. Стоји?

*) Да би ова библиографија што потпунија могла бити, умољавамо лепо све издаватеље и списатеље наше, да би нам љубав имали послати од сваке књиге, коју на свет издаду, по један примерак, или бар потпун и веран наслов сваке књиге. У.

САДРЖАЈ.

Репрезентативна система. Државоуправна расправа од Ђорђа Вукићевића. VIII. Један или два дома у парламенту? — Пламенови. — Мој албум. (Свршетак.) — Свети Сава и Вук Караџић. Упоредна цртица њиховог значаја у историји српској. (Свршетак.) — Од Шапца до Троноше. — Сlike из повеснице. Олимпијске игре. — Подлистак: Треће село у Новоме Саду. — Рункенов разговор са једним младићем. (Свршетак.) — Гласник. — Библиографија. —

Издаје: Матица Српска.

Уређује: А. Хаџић.

Платонова штампарија у Новоме Саду 1867.